

משא רבנו שר התורה

מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

ראש הישיבה וראב"ד ירושלים עיה"ק

בענייני הזמן ובעיות התקופה

חול המועד פסח תשע"ד

נמסר בערב שביעי של פסח

בבית המדרש "תלמידי ישיבת פוניבז'" (צעירים) - בני ברק

ונוספו בו דברים ממה שנשא רבינו שליט"א

ביום חמישי ב' דחזה"מ בהיכל בית המדרש סלבודקה - אלעד

אין להוציא מבהמ"ד עד ר"ח אייר

יו"ל ע"י הועד להור"ל שיעורי ושיחות
מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
רחוב כיסופים 1 רמות א' ירושלם
המען למכתבים: רחוב רובין 41 רמות ד'
טל: 0527110992

משא רבנו שר התורה

מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

ראש הישיבה וראב"ד ירושלים עיה"ק

בענייני הזמן ובעיות התקופה

- ♦ גזירת הגיוס
- ♦ גזירת הגיורים
- ♦ חובת מחאה
- ♦ דרך ההתנהלות מול השלטון
- ♦ רגלי משיח
- ♦ התעוררות לשמירה מפגעי הזמן

חול המועד פסח תשע"ד

נמסר בערב שביעי של פסח

בבית המדרש "תלמידי ישיבת פוניבז'" (צעירים) – בני ברק

ונוספו בו דברים ממה שנשא רבינו שליט"א

ביום חמישי ב' דחזה"מ בהיכל בית המדרש סלבודקה – אלעד

(חלק ההלכה יצא לאור אי"ה בנפרד)

ניתן לקבל את הדרשה, וכן את המאמר השבועי בכל שבוע בדוא"ל (כשר),

להצטרפות או לקבלת שיחות קודמות - David052711@okmail.co.il

תוכן הענינים:

אמונה ומסירות נפש.....	ז.
הקב"ה דורש ממנו מסירות נפש.....	ח.
תוכן ענין מלחמת עמלק.....	ט.
גזירת הגיוס.....	ט.
אמונה.....	י.
דרך ההתנהלות הנכונה מול שלטון הרשעים.....	יא.
ללכת בדרך האמת.....	יג.
להתגאות בדרכינו – דרך התורה.....	יד.
סימן ברור לדעת אם אנשי השלטון מבינים שאנחנו נלחמים בהם בכל תוקף.....	יד.
אם כל גדולי ומנהיגי הדור יתאגדו לאסור הגיוס בכל תוקף יתבטל הגזירה.....	טז.
גזירת הגיוס אינה אלא חוליה אחת בשרשרת ארוכה של גזירות נגד הדת.....	יז.
גזירת ביטול הייחוס.....	יז.
חובת מתאה.....	יח.
אם אנחנו נעשה כפי יכולתנו, הקב"ה יסייע לנו ללכות לגמרי את עמלק.....	כ.
בגודל מעלת הדיבור בשפת היידיש.....	כ.
מחלוקת שאינה לשם שמים.....	כא.
כיבוש חצי האי קרים.....	כב.
ציפייה למשיח.....	כג.
הדיבור על משיח הוא סנגוריה לישראל.....	כד.
מעשה נורא ומופלא משנת ת"ש.....	כד.
חודש הגאולה.....	כה.
בגדי פריצות ופיאות ארוכות או מסולסלות.....	כה.
הסתפקות במועט.....	כה.
חובתינו בעת הזאת.....	כז.

אמונה ומסירות נפש

חג הפסח קרוי בתורה בלשון "חג המצות", אולם אנו קוראים את ימים אלו בשם "חג הפסח" וכן בלשון חכמים קרויים ימים אלו בשם "חג הפסח" וכמבואר במשניות בכ"מ, ויש לבאר מהו שורש החילוק בין לשון התורה ללשונו ולשון חכמים בזה.

ונראה לפרש בזה, בהקדם מה שנראה לבאר בשורש הענין דמצה, ובשורש הענין דקרבן פסח, אשר כל אחד מהם רומז על ענין אחר בעבודת השי"ת, ד"מצה" רומז על "אמונה", שאבותינו יצאו ממצרים עוד קודם שהספיק בצקם להחמיץ, וכך יצאו בלא צידה לדרך ואפילו בלא לחם לאכול, אלא סמכו בבטחון גמור על הקב"ה, ומאידך "קרבן פסח" רומז על ענין אחר הגבוה יותר מענין המצה, והוא "מסירות נפש" לקב"ה מתוך אמונה שלמה, שאבותינו במצרים לקחו טלה שהוא העבודה זרה של המצרים, ונהגו בו מנהג בזיון שקשרו אותו לכרעי המיטה, ואח"כ שחטו אותו, והיו אז בסכנה גדולה, שהמצרים היו יכולים למסור נפשם ממש כדי להציל את אלוהיהם, ואעפ"כ לא השגיחו בכל זה אלא מסרו נפשם לכבוד השי"ת, ובזכות שמסרו נפשם על האמונה, זכו שהקב"ה הצילם מהמצרים, והמצרים לא עשו להם כלום אע"פ שמאוד מאוד רגזו על מה שישראל קשרו את הטלה למיטה, וזהו אות לנו לדורות שהדרך לזכות לישועה הוא על ידי מסירות נפש לקב"ה.

ואשר לפי"ז נראה לבאר דזהו שורש החילוק בין לשון התורה ללשון חכמים, דבתורה הקדושה נקרא "חג המצות" ע"ש המצה, כיון שהמצה רומז על האמונה, והאמונה היא מעיקרי הפסח ממש, ולכן החג נקרא ע"ש האמונה – "חג המצות", אבל חכמים קראו לו

"חג הפסח" ע"ש קרבן פסח, כיון שעתה לאחר חורבן בית המקדש אנו בגלות, ואין אנו רואים את הנהגת ה' בעולמו, מה שחשוב להשריש בנו בעיקר למעשה הוא "מסירות נפש", שאף בעת הזאת של הסתר מתוך הסתר, יש לנו למסור נפשינו ממש לפניו, ואדרבה, דווקא על ידי המסירות נפש נזכה לישועה, ולכן חז"ל בחרו לקרוא לחג הזה "חג הפסח" כדי להורות לנו את ענין המסירות נפש הנרמז בקרבן פסח, ואת"ש היטב.

הקב"ה דורש ממנו מסירות נפש

וכח המסירות נפש זה מה שמחזיק ומציל אותנו לדורות וכמו שכתב רש"י בפרשת כי תשא (שמות ל"ב י"ג) על הפסוק "זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדך", שפירש רש"י וז"ל "אם לשרפה הם, זכור לאברהם שמסר עצמו לשרף עליך באור כשדים, אם להריגה, זכור ליצחק שפשט צווארו לעקידה, אם לגלות, זכור ליעקב שגלה לחרן, ומבואר בדברי רש"י, שעיקר זכותם של האבות הקדושים להגן עלינו לדורות הוא בכח המסירות נפש שלהם, שהם עמדו בכל הנסיונות במסירות נפש, שאברהם הכניס את עצמו לכבשן האש ומסר נפשו כפשוטו באור כשדים, וכן יצחק מסר נפשו ברצון בעקידה וביקש מאברהם אביו שיעקדנו יפה יפה כדי שלא תיפגם השחיטה, וכן יעקב אבינו בבית לבן שעמד בכל הנסיונות והקשיים בבית לבן והחזיק את קיום התורה מתוך במסירות נפש ללא שום וויתור, והרי לנו בזה שכל מה שזכות אבות מגן עלינו כהיום הוא רק מכח המסירות נפש.

ומזה יש ללמוד שזהו הדרך לזכות לישועה, וע"ד מה שכבר הבאנו שגם במצרים זכו ישראל לישועה על ידי המסירות נפש, ואף בזמנינו הקב"ה דורש מאיתנו מסירות נפש, שזהו הדרך לזכות לישועה ה', ופשוט שמסירות נפש נוגע לנו למעשה בעת הזאת, שאנו עומדים כעת בפני גזירת הגיוס, ואנחנו צריכים להכין את עצמינו למסירות נפש שבזה תלוי כל עתידנו.

תוכן ענין מלחמת עמלק

וכתב הרמ"ק (פרשת נח) שראשי השלטון בעם ישראל בדור האחרון קודם ביאת משיח, יהיו מעמלק, וא"כ עתה אנו נמצאים בעיצומה של מלחמת עמלק שקודם ביאת משיח, ואנו יכולים לראות בחוש ממש איך שכבר נתקיימו דברי הרמ"ק, שהלא אמרו חז"ל [והביאו רש"י בסוף פרשת כי תצא] ש"עמלק חתכו מילות ישראל וזרקו כלפי מעלה", והרי לא היה לעמלק בזה שום הנאה או תועלת גשמית, ומה ראו לעשות מעשה שטות כזה, וברור שכל כוונתם לא היתה אלא אך ורק לצער את ישראל ולהילחם בנו גרידא.

ונראה ברור שהדבר יצא ללמד על הכלל כולו – שמכאן נלמד מהו כוונתם של עמלק במלחמתם, שמלחמתם אינה ככל המלחמות שהלוחמים רוצים להשיג איזה תועלת לעצמם וכמו לכבוש איזה מדינה וכיו"ב, אלא הם נלחמים מתוך "כוונה להזיק" ולצער את עם ה' כפשוטו, ואין להם שום מטרה להרוויח משהו, אלא נהנים ממה שהם מצערים ומכעיסים ורודפים את עם ה'.

גזירת הגיוס

ואף אנשי השלטון כאן בארץ ישראל הם ממש כמו עמלק, שכל מטרתם בגזירת הגיוס אינה אלא להחליש את כח החרדים ועובדי ה', ולעשות אותנו כמוהם, אבל אינם צריכים אותנו לסייע להם בצבא, שאדרבה הצבא מתחננים עליהם שיעזבו את החרדים שאין להם במה להעסיק כל כך הרבה חיילים, והם אף מפטרים כמה קצינים שאין להם את התקציב הנדרש להעסיקם, ועוד שגיוס החרדים הוא צרה גדולה עבורם שצריכים להכין מיוחד לחרדים תנאים מיוחדים וכמו כשרות וכיו"ב, והדבר יעשה מהפיכה גדולה בצבא אם בני הישיבות יהיו חלילה בצבא, ופשוט שכל מטרתם אינה

אלא לטמא אותנו שנהיה כמוהם חלילה, ומלחמתם היא "מלחמת דת" כפשוטו ממש, ואנו רואים בחוש איך שמתקיימים בפועל דברי הקדוש הרמ"ק שאמר שראשי השלטון בעם ישראל בדור האחרון קודם ביאת משיח, יהיו מעמלק.

ונמצינו למדים מכל זה, שגזירת הגיוס היא היא מלחמת עמלק ממש כפשוטו, ומלחמתנו בגזירה זו, הרי היא מלחמת מצוה ממש נגד עמלק, ואנו מקווים שהמלחמה כעת בעמלק זהו התחלה של מחיית עמלק שיהיה קודם ביאת משיח צדיקנו, ויזכנו השי"ת להצליח במלחמתנו נגד הרשעים, ואז ימחה כח עמלק במהרה ממש אבי"ר.

אמונה

והנה הגר"ח זצ"ל דקדק בלשון הרמב"ם בפ"ה מהלכות מלכים ה"ה שכתב בזה"ל "וכן מצות עשה לאבד זכר עמלק שנאמר תמחה את זכר עמלק" עכ"ל, ודייק מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל מלשון הרמב"ם שלא כתב מצוה לאבד זרע עמלק, אלא כתב זכר עמלק, (ואמנם יש גירסאות שכתוב ברמב"ם זרע' עמלק, אך בהרבה כת"י ודפוסים כתוב 'זכר' עמלק), וביאר מרן הגר"ח זצ"ל דמבואר בדברי הרמב"ם דהמצוה אינה על זרעו של עמלק דווקא אלא על זכר עמלק, והיינו אותם שמחזיקים בשיטתו של עמלק.

ומהי איפה שיטתו של עמלק – "כפירה", שכל הגויים אע"פ שעבדו עבודה זרה, מ"מ האמינו בקב"ה שהוא בורא עולם אלא שטעו לחשוב שעזב ה' את הארץ שאמרו שאין זה לפי כבודו של הקב"ה להתעסק ולטפל בעולם, ולכן עבדו והשתחוו לעץ ואבן, או לכסף וזהב נאים, או להרים הגבוהים, והכל כדי לשבח את המעשים הנפלאים שעשה הבורא, אמנם היחידים שכפרו לגמרי בבורא עולם היו עמלק שהם המציאו שיטה חדשה ואמרו שהעולם קדמון ואין בורא לעולם וכפר בעיקר עפ"ל, ואשר לכן אין השם שלם ואין הכסא שלם כל זמן שעמלק בעולם כיון שעמלק הם לוחמים בקב"ה בעצמו

שכופרים בעצם מציאותו של הבורא יתברך, ועל זה נצטוונו למחות את "זכר" עמלק, והיינו את שיטתם שהיא "כפירה", וא"כ הלא אף בדורנו מצווים למחות את שיטת הכופרים האומרים שאין בורא עולם כלל.

וכבר תמה הגה"ק מהרי"ל דיסקין זיע"א איך שייך כלל לכפור בבורא עולם, והלא השכל מחייב ללא שום ספק את אמיתת הבורא, וכמו שפשוט לכל מי שיראה מכתב כתוב באופן מסודר שלא יעלה על הדעת לומר שנפלו כאן הרבה טיפות דיו בדקדוק למקום המכוון שהיה ראוי להם ליפול, ונתחברו להיות מילים ומשפטים מסודרים, כמו כן אף פשוט ומוכרח שיש בורא עולם, שהרי כל העולם כולו מכוון בתכלית הדקדוק, ולמשל "כדור הארץ" – אם היה קרוב מעט יותר לשמש או מעט רחוק יותר לא היה העולם יכול להתקיים, וכן כל מיליארדי הכוכבים שכל אחד מהם גדול יותר מכל כדור הארץ, מעידים על אמיתת הבורא וכמוש"כ (תהילים י"ט ב') "השמים מספרים כבוד אל ומעשי ידיו מגיד הרקיע", וא"כ איך ישנם כופרים בעולם בשעה שכל הבריאה כולה מעידה ללא שום ספק על אמיתת הבורא.

ואמר בזה הגה"ק מהרי"ל דיסקין זיע"א שבאמת על פי הטבע אי אפשר לכפור בקב"ה, אלא הקב"ה שברא העולם, וברא אור וברא חושך וברא טוב וברא רע, ברא גם יצירה מיוחדת של "אפיקורס", כיון שלולא כח הכפירה לא היה לאדם נסיון כיון שהיה ברור ללא שום ספק את אמיתת הבורא ושכר ועונש, ואז לא היה מקבל שכר לעתיד כי עיקר השכר תלוי במלחמת היצר.

דרך ההתנהלות הנכונה מול שלטון הרשעים

ולפני כחמישים שנה שמעתי מפי רבינו הגה"צ רבי שמואל יוסף רבינוב זצ"ל (ונספר מעט מי היה אותו צדיק וקדוש רבינו הגה"צ רבי שמואל יוסף רבינוב זצ"ל: שמעתי ממור"ר הגה"צ רבי

משה שניידער זצ"ל שרבי שמואל יוסף רבינוב היה מגיד שיעור בקלויז של הגר"א בוילנא, ושם היו עוסקים בתורה בני עליה מופלגים מסלתה ומשמנה של כל העיר וסביבותיה שהיו שקועים בתורה כל השבוע יומם ולילה ולא זזו ממקומם, וביום שישי בבוקר היו יוצאים כולם לבית החולים בוילנא כדי לראות שאע"פ שהם סובלים כל כך מעניות, אבל יש עוד אנשים שסובלים יותר מהם ממחלות, וכך יוכלו להודות לקב"ה ולשמוח במצבם, והמגיד שיעור מהעומדים על גביהם היה רבינו הגה"צ הרב רבינוב זצ"ל, ומזה נלמד כמה דברי אותו גאון וקדוש קובעים אצלנו, ששורש כל הצרות שלנו מהממשלה הוא מה שאנחנו מעלימים מהם את האמת ולכן אנחנו סובלים, אבל אם היינו מדברים בגלוי ואומרים להם "לפי הדת שלנו אסור ללכת לצבא, שומעים שם ניבול פה, מטמאים את ילדינו, מזלזלים במצוות, יש שם פריצות, וכו' וכו', וזה פוגע בדת שלנו, יש לנו תורה, יש לנו קדושה, אנחנו באנו לארץ ישראל כדי להתקדש אנחנו ובנינו בקדושתה, ולא ניתן לטמא אותנו ולהעבירנו על הדת, ועל פי הדת שלנו אסור בהחלט ללכת לצבא" אז יהיה קשה להם להתמודד מול הכרזה כזאת, כי אז הם יהיו מיוצגים בעולם כלוחמים מול דת ישראל עצמה, והרי בכל המדינות בעולם מקובל שיש "חופש דת" והממשל מניח לאנשי דת לקיים את דתם, ועל אחת כמה וכמה שמדינת ישראל אינה יכולה להיות מיוצגת בעולם כלוחמים נגד דת עם ישראל גופא, ומה עוד שכל זכאות אנשי השלטון במדינה וההכרה בה כמדינת ישראל הוא רק מכח מה שכתוב בתנ"ך שזהו ארץ ישראל, והם לא יכולים להיות מיוצגים בעולם כולו כממשלה הנלחמת באותם המקיימים את דת התנ"ך.

אולם אם אנחנו לא נכריז לשלטון את האמת בגלוי שהם לוחמים בדת שלנו אלא נבקש פטור רק מצד זכותנו ללמוד וכמו שאצלם יש זכויות לסטודנט, ונחניף להם ונאמר שבעיקרון אנחנו היינו מסכימים להתגייס אלא אנו מבקשים מהם שיקיימו את ה"זכות" שלנו ללמוד, אז המצב יהיה קשה, שאז הם יתחצפו אלינו וימצאו איזה תירוץ איך לקיים את זכויותינו על ידי איזה "אלפיים עילויים" וכו"ב, ורק אם נדבר לאנשי השלטון

בתקיפות שזה פוגע בכל קיום הדת שלנו, ונהיה חזקים כארז, אז הם יכבדו את דרישתנו.

ולפני כמה שבועות דיברתי עם יהודי פשוט [נהג מונית] ושאל אותי הלה "למה אתם לא מתגייסים לצבא", והשבתי לו "תגיד לי אתה למה הישמעאלים אינם מתגייסים לצבא", וענה לי, "הם הרי שונאי המדינה", ואמרתי לו "גם אני שונא המדינה", ואז השיב לי, סליחה, א"כ אני מבין אותך, אתה נגד המדינה, ואני דווקא מעריך אותך על שיטתך החזקה, אבל המשיך לשאול אותי על אלו המבקשים להידמות לחילוניים, למה הם לא משתתפים בחובות האזרח להתגייס, ואז נזכרתי במה ששמעתי לפני כחמישים שנה מהרב רבינוב זצ"ל שאם נאמר את האמת במפורש שאסור להתגייס לצבא וזהו מלחמה נגד הדת שלנו, אז הם יקבלו את טענתנו, שזהו טענה הגיונית המתקבלת בליבות בני אדם שזכותנו לקיים את הדת שלנו, והיות שהצבא פוגע בדת שלנו, הרי אי אפשר לחייבנו להתגייס לצבא.

וגם הגראמ"מ שך זצ"ל אמר דברים ברורים ש"אנחנו לא נעזוב את הישיבה בשום פנים ואופן, ואם חלילה יהא מצב שלא נוכל ללמוד תורה בארץ ישראל, אז ניסע לחוץ לארץ", ואע"פ שארץ ישראל היא קודש, אבל התורה היא קודש הקדשים, ומקרא מלא דיבר הכתוב (דברים ל' י"ב) "לא בשמים היא" ופירש"י "שאלו היתה בשמים, היית צריך לעלות אחריה וללומדה", וכן אם התורה תהיה רק במדינת הים, הרי וודאי שיהא מוטל עלינו לעזוב את ארץ ישראל, וללכת לחו"ל וללומדה שם.

ללכת בדרך האמת

ורבינו הגה"צ רבי שמואל יוסף רבינוב זצ"ל הוסיף בזה עוד ואמר "אם נלך עם האמת בגלוי, אז הקב"ה שמידתו אמת, ילך אתנו, אבל אם אנחנו נלך עם השקר והיינו

שהשתדלותנו להצלתנו מהגזירה תהא בדרך שקר ולא נאמר לשלטון את האמת הידוע לנו שזהו מלחמת דת, אז חלילה אף הקב"ה יתנהג עמנו בשקר, ואז חלילה הקב"ה לא יצילנו מהגזירה.

וכבר ביכה על זה הקדוש החפץ חיים זצ"ל ואמר "הם עובדים על השקר באמת, אבל אנחנו עובדים על האמת בשקר", והיינו שהרשעים עובדים על דרך השקר שלהם על ידי דרך האמת והיינו שמכריזים את שיטתם בגלוי, אבל אנחנו שמתעסקים בדרך האמת, אין אנחנו מאמינים מספיק באמת שלנו, ואין אנו משתדלים להשיג את האמת על ידי דרך אמת אלא על ידי דרך שקר, וזהו שורש הצרה וכמוש"נ שהיא לא תצלה.

להתגאות בדרכינו – דרך התורה

והיסוד במה שאין אנו אומרים את האמת בריש גלי, הוא מפני שאנו מתביישים בסתר ליבנו להציג את האמת במילואה בפניהם, ואין לנו את הגאווה להכריז "אנחנו זכינו בתורת אמת, וזכותנו ללמדה ולקיימה, ואם נלך בדרך התורה אז ננצל מכל האויבים המקיפים אותנו מכל צד, אין לנו מה לפחד מהם אם נלך בדרך התורה אלא אדרבה הם יפחדו ממנו וכמוש"כ (דברים כ"ח י) "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", אבל כאשר אנחנו מתביישים להציג את האמת כמו שהיא בפניהם, ואנו מסתירים את האמת ואומרים להם שבעיקרון היינו הולכים לצבא אלא שלמעשה אנחנו לומדים תורה, ואנחנו מבקשים שיסכימו להגיע אתנו "להסדר" ומתחננים לדיחוי וכיו"ב, אז הם מתחצפים אלינו.

סימן ברור לדעת אם אנשי השלטון מבינים שאנחנו נלחמים בהם בכל תוקף

ודוד המלך ע"ה אמר בתהילים (קל"ט כ"א – כ"ב) "הלוא משנאיך ה' אשנא ובתקומך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי", והיינו שמוטל עלינו לשנאתם

בתכלית השנאה כפשוטו ממש, ואף להתנהג אליהם בדרך שנאה עד שיהיה ברור להם שאנחנו היריבים שלהם, שאם אנחנו נתנהג כלפיהם בדרך חנופה או ידידות, ונראה שכביכול אין לנו מריבה עמם, אז הם יחציפו פניהם כלפינו, אבל אם אנחנו נכריז בריש גלי שהם לוחמים נגד הדת שלנו, אז הם יעזבונו.

והוי עובדא במשולח שנסע מארץ ישראל לעיר בריסק לגייס כספים, וביקשו הגר"ח זוננפלד זצ"ל שיאמר להגר"ח בשמו שהוא מכיר היטב את בעלי המוסר בארץ ישראל, והם צדיקים גדולים קדושים ופרושים, ושאל את הגר"ח מדוע הוא נגד הבעלי מוסר, והלך השליח ושאל כן את הגר"ח, וענה לו הגר"ח, "אצלינו לא צריכים ללמוד בספרי מוסר, כי יש לנו ספר מוסר חי בכל יום, שבכל יום בבוקר אנחנו שומעים את הנצי"ב מתפלל אהבה רבה בהתרגשות בכיות ובדמעות בלא שיעור, וזהו המוסר שלנו בכל יום.

(ואגב, נזכיר מה שסיפר הגרא"ז מלצר זצ"ל שהוי עובדא ביום אחד שהנצי"ב לא אמר את השיעור היומי, ויהי הדבר לפלא בעיני כולם למה נמנע מלומר את השיעור, עד שלבסוף נשמע מפי הנצי"ב שבאותו היום לא כיון בכוונה הראויה בברכת אהבה רבה, ולכן לא הסכים לומר את השיעור!!).

והוסיף הגר"ח עוד ואמר: אני יאמר לך את האמת, אני לא מכיר את בעלי המוסר מי הם ומה הם, אבל דבר אחד אני יודע, ישנם משכילים בבריסק המדברים עלי סרה ואומרים שאני בטלן ואיני מבין בענייני העולם וכו', אבל מאידך כאשר הם מדברים על בעלי המוסר הם מפליגים בשבחם, וזהו לבד הוכחה נגד הבעלי מוסר, שהרי אם הרשעים הללו אע"פ שהם משמיצים אותי מ"מ הם אוהבים את הבעלי מוסר, (ובעלי המוסר טוענים שהאמת היא שהמשכילים לחמו גם נגדם!) בהכרח ששיטת הבעלי מוסר מתאים לשיטת המשכילים, וזה כבר מספיק להתנגד לבעלי המוסר.

ואף אנחנו נאמר כן בזמנינו, שאם באנו לבדוק את המצב האם אנחנו אכן מיוצגים באופן ברור אצל הממשלה כשונאים שלהם ולוחמים שבכל עוז נגדם, עלינו לבדוק איך הם מתנהגים אלינו, שאם הם מתנהגים כלפינו בדרך שנאה, אזי אות הוא שאכן ברור להם שאנחנו שונאים אותם, אבל אם יש מהם עוד שבאים ומחניפים לחלק מהנציגים החרדים, הרי זהו סימן שאין ברור להם שאנחנו שונאים אותם, ועלינו להשתדל תמיד שהם ירגישו שאנחנו שונאים אותם ומתבדלים מהם, ורק אז הם יבינו שאין לנו שייכות אליהם כלל, ויעזבו אותנו.

אם כל גדולי ומנהיגי הדור יתאגדו לאסור הגיוס בכל תוקף יתבטל הגזירה

והכרזת גדולי ישראל בענין זה, היא נפק"מ גם לפסק של בית דין של מעלה, שבשעה שהתכנסו גאוני וצדיקי הדור בשנת תרצ"ז בכנסיה הגדולה שהתקיימה במארינבד, ודנו אז על הצעת האו"ם לחלק את ארץ ישראל חציה לישמעאלים וחציה לציונים, ונחלקו הרבנים בדעותיהם אם לקבל הצעה זו, ((ועד היום לא ברור מה היתה המסקנה, וידוע שהגר"א ווסרמן והגר"א קוטלר זצ"ל רצו לעזוב את האסיפה כשהיה נראה סכנה שיסכימו לשלטון ציוני, אלא שנמנעו עפ"י הוראת הגר"ע זצ"ל), ואח"כ כאשר בא הגר"ז סורוצקין זצ"ל (גאב"ד לוצק) למרן הגר"ז מברסק זצ"ל, דרש ממנו הגר"ז וחקר היטב היטב, מי הצביע, ומה החליטו, והרב סורוצקין זצ"ל ביקש לחמוק מזה ולא ענה בזה דברים ברורים, והגר"ז שאלו שוב ושוב מה היתה ההחלטה הסופית, ותמה הרב סורוצקין ושאל את הגר"ז – "בריסקער רב מה אתה מתעניין כל כך לדעת מה הרבנים החליטו, והלוא בלאו הכי האומות אינם מתחשבים ברבנים", והשיב לו מרן הגר"ז זצ"ל "אם אנחנו למטה אומרים לא, אז ביד של מעלה גם אומרים לא, שבשמים מורים על פי דעתם של גאוני ומנהיגי הזמן, ופחדתי שעצם ההתכנסות של גדולי ישראל לדון

בענין זה, תתפרש בשמים כהסכמה לעצם הקמת המדינה , ואז יפסקו כן אף בבית דין של מעלה.

ואף אני אומר כן בזמנינו בענין גזרת הגיוס, שהפסק של בית דין של מעלה בדבר גזירת הגיוס תלוי ועומד בפסק היוצא מפיהם של רוב גאוני ומנהיגי דורנו, שרק על ידי שכולם יתאגדו יחד להשמיע דברים ברורים ש"אסור לנו ללכת לצבא, וזה מטמא את בנינו", אז נוכל לזכות שאף בית דין של מעלה יפסקו כמו בבית דין של מטה, ויבטלו מעלינו את הגזירה.

גזירת הגיוס אינה אלא חוליה אחת בשרשרת ארוכה של גזירות נגד הדת

והנה כבר אמרנו שגזירת הגיוס אין יסודה בצבא דווקא, אלא עיקר כוונתם הוא לעקור את הדת, והאמצעי לזה הוא על ידי הגיוס שבזה הם רוצים לשבור חלילה את המחיצה המבדלת ביננו ובינם, ואשר לכן כל גזירת הגיוס אינה אלא חוליה אחת בשרשרת של גזירות אשר הצד השווה בכולם הוא לצער אותנו ולרדוף את כל מה ששייך לדת, ואין לך יום שאין קיללתו מרובה מחבירו, ואין אנחנו צריכים לפרט את כל הגזירות אלא רק נאמר בתמצית שהיסוד בכולם הוא שהם רוצים שנהיה גוי ככל הגויים ועם ככל העמים, ועל זה כבר אמר הקב"ה על ידי הנביא (יחזקאל כ' ל"ב) "היו לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים כמשפחות הארצות".

גזירת ביטול הייחוס

וישנה עוד גזירה נוראה שאין משמיעים עליה קול מחאה כראוי, והלא היא גזירת ביטול הייחוס של כלל ישראל, שהממשלה כאן מבקשים להכשיר מאות ואלפי גויים

ולקבלם כגרים ויהודים גמורים בלא קבלת מצוות כלל – וכך להכשירם לבוא בקהל, וכבר ישנם "רבנים" לאומיים המסכימים לגייר כל מי שיקבל על עצמו מצוות יישוב ארץ ישראל, ובלא קבלת עול תורה ומצוות כלל, וכמו כן חקקו שכל רב יוכל לסדר גיטין וקידושין בכל מקום, וישנם הרבה "רבנים" רפורמים שיכריתו ויהרסו את כל קדושת עם ה' על ידי שיסדרו חופה וקידושין לממזרים ופסולי קהל, ובמצב זה יהיה חלילה ערבוביא והתבוללות בתוך עם ישראל, וכל הייחוס של עם ישראל יתפורר חלילה.

ודבר זה מעמיד אותנו בסכנה נוראה של סילוק השכינה מישׂראל וכפי שאמרו חז"ל בגמ' בקידושין שאם אין המשפחות שלנו מיוחסות אז הקב"ה מסלק את שכינתו מאיתנו, ואמרו חז"ל שבמצרים אע"פ שישׂראל היו במ"ט שערי טומאה, אבל מ"מ שמרו על עצמם להיות מובדלים מהעכו"ם ושמרו על ייחוסם, ולכן אז השכינה עדיין שרתה ביניהם, אבל אנחנו כעת מגרשים את השכינה ל"ע.

חובת מחאה

ולדאבוננו אין שומעים די קול מחאה לכבוד השי"ת, וזה גופא שאין נשמע קול מחאה, מדאיג אותנו מאוד, ויש הטועים לחשוב שכאילו אין גזירת ביטול הייחוס נוגע לציבור החרדי כלל ולכן שותקים, וההכרעה לשתוק או למחות מסורה לאדם אך ורק בעניינים הפרטיים שלו אבל לא במה שנוגע לכבוד ה' ח"ו, שעל כבוד ה' צריך ללחום עד הסוף, ואדרבה חלק מהסכנה הוא זה גופא שאנו שותקים ולא משמיעים קול מחאה, שאז אנחנו נתפסים בעוונם.

ואספר מה שעומד בזכרוני מעת השואה האיומה כאשר הגיעו אלינו באנגליה הידיעות איך שהנאצים ימ"ש הורגים ומענים וטובחים באכזריות רבי רבבות אנשים נשים וטף,

ורבים התפלאו אז ושאלו "היכן אלוקיך ישראל", והלא הקב"ה הוא אב רחום וחנון, ואיך הוא יכול לראות איך שוחטים ומשפילים באופן נורא את בניו עם ישראל.

ומו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל, הראה אז את הפסוק ביחזקאל (ט' ו') שהקב"ה אמר בשעת החורבן "אל תחמלו זקן בחור ובתולה טף ונשים תהרגו למשחית", ומבואר בגמ' שבת נ"ה א' שמתחילה רצה הקב"ה להרוג רק את הרשעים, ואף שלח את המלאך גבריאל שירשום על מצחן של צדיקים "תיו של דיו" לאות שלא ישלוט בהם מידת הדין, ובאה מידת הדין לקב"ה ותבעה להרוג גם את הצדיקים מפני שהיה בידם למחות ולא מיחו ולכן דינם כמו הרשעים, וענה לה הקב"ה "גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא יקבלו מהם", אמרה לפניו, "רבונו של עולם, אם לפניך גלוי, להם מי גלוי", וקיבל הקב"ה את תביעת מידת הדין, והיינו שאף אם כלפי שמיא גליא שהמחאה לא היתה מועלת, מ"מ היות שלנו אין הדבר ברור שהמחאה לא תועיל, הרי זה נכנס בגדר ש"היה בידם למחות ולא מיחו" ועל זה נתפסו הצדיקים בעוון הרשעים וכמבואר שם בפסוקים שלבסוף אמר הקב"ה "אל תחמלו זקן בחור ובתולה טף ונשים תהרגו למשחית", והיינו שיהרגו את כולם בין צדיקים ובין רשעים, ומבואר שם בגמ' שזהו המקום היחיד שבו הקב"ה חוזר בו ממידה טובה לרעה.

וסיים מו"ר זצ"ל ואמר שהן אמת שדרכי ה' נסתרים ואין אנו יכולים לומר בדיוק על מה באה התביעה על הצדיקים וקדושים בשואה האיומה, אבל גם אין מקום לתמוה על דרכי ה', כי יש לומר בפשוטו שאותם צדיקים וקדושי עליון נתפסו בעוון הרשעים כיון שלא מיחו כל הצורך וכמבואר בגמ' שבת הנ"ל.

וממש כדברי מו"ר זצ"ל שמעתי אף מהגה"צ רא"א דסלר זצ"ל, והוא אף הוסיף בזה ביאור שזהו מידה כנגד מידה, שאם אנחנו לא מתערבים למחות ולא איכפת לך ממצב

כלל ישראל, אז הקב"ה מתנהג עמנו במידה כנגד מידה ואף הוא אינו מתערב להצילנו מיד שונאינו המבקשים לאבדנו רח"ל.

אם אנחנו נעשה כפי יכולתנו, הקב"ה יסייע לנו לכלות לגמרי את עמלק

ואם אנחנו נעשה כפי יכולתנו במלחמה נגד הרשעים, אז הקב"ה יגמור וימחה לגמרי את זכר עמלק בעולם, וכמו שנראה מדויק בתורה בפרשת מחיית עמלק, שבפרשת בשלח כתיב "מחה אמתחה" והיינו שהקב"ה בעצמו ימחה, ואילו בפרשת כי תצא כתיב "מחה תמחה" והיינו שעלינו מוטל למחות, ובפשוטו קשה שאם אנו מצווים למחות זכר עמלק א"כ למה הקב"ה ימחה בעצמו.

ונראה הביאור בזה דבאמת שני הדברים משלימים זה את זה, שראשית כל מוטל עלינו לעשות את חלקינו למחות את עמלק בכל מה שאנחנו יכולים, ואח"כ ישלים הקב"ה את מה שאין אנחנו יכולים בכוחות עצמינו, ואשר לכן בפרשת בשלח כתיב "מחה תמחה" שזהו אכן מה שאנו מצווים לעשות כל מה שביכולתנו, אולם במה שאין ידינו משגת, על זה באה ההבטחה בפרשת כי תצא שהקב"ה עצמו ימחה, והיינו לאחר שאנחנו עשינו מצדינו כל מאי דאפשר, שאז הקב"ה יגמור את מה שאין ידינו משגת, וא"כ אף אנו בזמנינו מוטל עלינו ללחום על כבוד ה' ככל יכולתנו, ואז הקב"ה יסייע לנו וימחה לגמרי את הרשעים מזכר עמלק.

בגודל מעלת הדיבור בשפת היידיש

ולמעשה מוטל עלינו להתבדל מהחפשיים בתכלית ההתבדלות, ולהרחיק את בנינו בתכלית הריחוק מהם, ודבר גדול מאוד יהיה אם ידברו בתלמודי תורה ובמוסדות החינוך בשפת היידיש, וכאשר בא הגה"ק מהרי"ל דיסקין זיע"א לארץ ישראל, אמר שמעיקר הדין היינו צריכים להתבדל מהציונים בכל דבר, ואם הם יאכלו פת חיטין, אז

יהא אסור לנו לאכול פת חיטין, ונאכל רק פת שעורין, אלא שזהו גזירה שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה, ולכן לכל הפחות נישאר בדבר אחד שיבדיל אותנו מהם, שהם ידברו עברית, ואנחנו נדבר יידיש.

וכן הוי עובדא במו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל שבאו קבוצה של עשרות בחורים ספרדיים ורצו להתקבל לישיבה, ומו"ר זצ"ל דרש שהם ידברו בשפת היידיש דווקא, ולכן קודם כל דאג ללמדם את שפת היידיש ורק אח"כ קיבלם לישיבה, וכמו שהבאנו בשם המהר"ל דיסקין שעלינו להתבדל מהרשעים הציונים לכל הפחות בשפתנו, ולא לדבר בשפה הציונית שלהם.

ואומר לכם עוד, שאם מו"ר זצ"ל היה שומע אותי כעת איך שאני מדבר לפניכם בעברית, היה וודאי גוער עלי על כך, אלא שכהוראת שעה התרתי הדבר לעצמי היות שאמרו לי ששבעים אחוז מהבני תורה כאן אינם מבינים יידיש, ולכן כהוראת שעה בלבד התרתי לעצמי לדבר כעת עברית, אבל אינני יודע מה הוא היה אומר על כך.

מחלוקת שאינה לשם שמים

וטרם אכלה לדבר, ברצוני להוסיף עוד פרט אחד, הנה כתוב במשנה (אבות ה' י"ז) "כל מחלוקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים, ושאינה לשם שמים, אין סופה להתקיים, איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמאי, ושאינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו" ע"כ, וכבר עמדו רבים על חילוק הלשון, דבמחלוקת קרח הלשון הוא 'קרח ועדתו' ולא כתב התנא את הצד שכנגד והיינו את משה רבינו וכמו דבהלל ושמאי כתב את שני הצדדים, ודבר זה אומר דרשני.

ונראה לפרש בזה, דהתנא רמז לנו בזה דעיקר המחלוקת הוא משום עדתו, וזה היה שורש החילוק בין מחלוקת הלל ושמאי למחלוקת קרח ועדתו, שבמחלוקת הלל ושמאי כל אחד

אמר את דעתו לשני, וב' הצדדים הביאו ראיות לכאן ולכאן, אולם בקרח לא שייך לומר "קרח ומשה" שהוא עצמו לא פתח ולא התחיל מחלוקת נגד משה רבינו ע"ה, שהיה אז צדיק וקדוש, וכן אמרו חז"ל על קרח שהיה בעל רוח הקודש, וכן האר"י הקדוש אמר ש"צדיק כתמר יפרח" סופי תיבות קרח – ורק לעתיד לבוא נבין מחלוקת קרח כנגד משה רבנו, וכן גם המחנות של בני קרח היו קדושים ונעשו ציפוי למזבח, אבל כל המחלוקת התחילה רק מצד "עדתו" שאם יש "עדה" והיינו ציבור גדול המתאספים סביב סביב ומלבים את אש המחלוקת, ויש להסתלק מזה.

וזהו מה שביקש יעקב אבינו (בראשית מ"ט ו') "בקהלם אל תחד כבודי", ופירשו חז"ל [והביאו רש"י שם] דיעקב אבינו ביקש שלא יוזכר שמו כאשר יקהיל קרח את כל העדה על משה ואהרן, ומדוקדק מלשון הפסוק שעיקר תפילת יעקב אבינו היה על מה שקרח "הקהיל" את הציבור נגד משה, והביאור בזה הוא שכיון שהיה עמו "עדה" שלמה לכן ביקש יעקב שלא יכניסו את שמו חלילה בין מחלוקת כזאת המתנהלת על ידי הקהילה וכמו שאמר "בקהלם" אל תחד כבודי ולכן אף אני אומר אין לי כלל חלק במפלגות, ואני בעד מלחמת ה' וקיום התורה ומי שלוחם מלחמת ד' אני עימו ואין נפק"מ מאיזה חוג הוא, וראוי לכל אחד ליזכות להיות שותף במלחמת עמלק נגד כל הגזירות שאם נשתוק עלול ח"ו להיות לנו באר"י ובחז"ל מר מאוד.

כיבוש חצי האי קרים

ואנחנו כעת במצב קשה, וכבר הבאתי כמה פעמים בשם הגר"א שכאשר ממשלת רוסיה מתגברת זהו סימן לרגלי משיח, שהתגברות רוסיה היא התגברות הקליפה שתתגבר קודם משיח, ומקובל עובדא שבעת שממשלת הצאר ניקולאי הראשון עשו צרות רבות לישראל, ביקש הגר"ר יצחק בנו של הגר"ח מוואלוז'ין זצ"ל לפעול על ידי עסקנות ושתדלנות אצל ראשי השלטון, ושלח את בן אחותו רבי יצחק זאב מקובנא

[אביו של הבית הלוי] לס"ק מרוזין זצ"ל לבקשו שיפעל על ידי הקשרים שהיו לו עם ראשי רוסיה [האדמירל הראשי בים השחור ועוד שניים מבוני הצי בים השחור], וענה לו הס"ק מרוזין "אני יודע מדברי הגר"א הללו שהתגברות רוסיה היא סימן לרגלי משיח, אבל אני ידעתי את זה כבר קודם, שזקני הקדוש רבי אברהם המלאך גם כן סבר כהגר"א שהתגברות רוסיה היא סימן לרגלי משיח, ואף שגם את הרוסים בתכלית השנאה.

ועתה בזמנינו שרוסיה כבשו את "חצי האי קרים" הרי יש בזה סימן לרגלי משיח, אולם הגר"ח מברסק

[שאף ראה בהתגברות הרוסים סימן להתגברות הקליפה שקודם משיח] הוסיף בזה, שהדבר תלוי בנו, שרק אם אנו נתעורר ונתחזק בתורה ויראת ה' טהורה אז יחיש הקב"ה לגאלנו בעת רצון זו לביאת המשיח, אבל אם לא נתעורר, אז ח"ו נפסיד את העת את העת רצון ושעת הכושר, ונצטרך לעבור חבלי משיח, והיוצא מדבריו, שכיבוש קרים היא קריאה לנו משמים שזהו שעת הכושר לפעול עתה לביאת משיח על ידי התעוררות והתחזקות בתורה ויראת ה' טהורה.

ציפייה למשיח

ואנו צריכים לצפות למשיח, ובגמ' שבת (ל"א ע"א) איתא "בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו וכו' צפית ישועה, ושמעתי מהגר"י אברמסקי זצ"ל שדקדק בלשון חז"ל שלא אמרו "קיווית לישועה" אלא "ציפית לישועה", וביאר שישנו חילוק עצום בין "לקוות" לישועה, ל"לצפות לישועה", שכל יהודי "מקווה" שמשיח יבוא, אבל "לצפות" הכוונה לחכות לו בכל רגע, וכמו מי שקובע פגישה לשעה מסוימת עם אדם חשוב, שנפשו מצפית בכל רגע ורגע לרגע שיבוא השעה המסוימת שהוא מייחל כבר להגיע אליה, וזהו

דרגה גבוהה ולא כל אדם זוכה לזה, וסיים הגר"י אברמסקי זצ"ל ואמר "אם לעתיד לבוא ישאלו אותי אם קיוויתי למשיח, אז אני יאמר יחד עם כולם שאכן קיוויתי שיבוא, אבל אם ישאלו אותי אם "ציפיתי למשיח", אז אני מפחד שלא אדע מה לענות, שאינני יודע אם אוכל לומר שבכל יום אכן ציפיתי למשיח".

הדיבור על משיח הוא סנגוריה לישראל

ועכ"פ עצם הדבר שמדברים היום על משיח זה בפנ"ע דבר טוב וסנגוריה על ישראל, וסיפר לי הרב פרדס זצ"ל (רב בשיקאגו), שבערך בשנת תרצ"ב נסע לפולין וביקר אצל הקדוש החפץ חיים זצ"ל ונתן לו שלום, ושאל אותו החפץ חיים "מהיכן אתה", וענה שהוא בא מאמריקה, והחפץ חיים שמח מאוד ואמר "אני מחפש יהודי מאמריקה", ושאל אותו החפץ חיים, תאמר לי את האמת – האם באמריקה מדברים על משיח, וסיפר לי הרב פרדס שהיסס אז טובא ולא ידע מה להשיב, אך לבסוף ענה ואמר "וודאי שבאמריקה מדברים על משיח", ושמע מיד איך שהחפץ חיים מתפלל בינו ובין עצמו ואומר לקב"ה, "ריבונו של עולם ממילא היהודים כאן בפולניא שסובלים צרות ועניות, יתכן שממתנים למשיח כדי שיגאלם מהצרות הגשמיים, אבל הלא שמעתי מעד שאפילו באמריקה שיש להם גשמיות ועשירות, מכל מקום מצפים למשיח, וא"כ עד מתי תעכב אותנו ממשיח".

מעשה נורא ומופלא משנת ת"ש

ובשנת ת"ש בהיותי באנגליה העתיק לי יהודי אחד מכת"י אחד מבעלי התוס' שראה במוזיאון הבריטי, וואמר לי אז שעומד להדפיסו, ולא נתברר לי אם נדפס, שסמוך ממש (כבר נפטר) "שמשית וודאי יבוא עד שנת ה' אלפים ת"ש – שהוא שלוש מאות שנה קודם סוף ו' אלפים לבריאה, וסיים שאם ח"ו לא יבוא, יבואו על ישראל צרות כאלו

שלא היו מאז היתה ישראל לגוי, כיון שהקב"ה בכעס עלינו", ואכן לדאבוננו, באה אח"כ השואה האיומה שכילתה בישראל מליונים רבים, ואף בעת הזאת שהוא שעת הכושר לפעול לביאת המשיח, יש לחשוש שאם ח"ו לא נפעל לביאת המשיח, מי יודע מה יהיה עלינו, ה"י.

חודש הגאולה

ועתה אנו עומדים בחודש ניסן שהוא חודש הגאולה וכמו שאמרו חז"ל (ר"ה י"א ע"ב) "בניסן נגאלו בניסן עתידים ליגאל", וביארו המפרשים דאין הכוונה שבהכרח כל הגאולה בשלמות תהא בניסן אלא הכוונה שהתחלת הגאולה יהא בניסן, וא"כ ניסן זהו הזמן בכל שנה שהקב"ה קובע לנו אם ניגאל בשנה זו, ועתה יש בידינו את האפשרות להביא את המשיח.

בגדי פריצות ופיאות ארוכות או מסולסלות

והנה אנו עומדים כעת בתקופת האביב, ותיכף מתחיל הקיץ שהוא תקופה של פריצות ברחובות ל"ע, והפריצות גורמת שהקב"ה יסלק את שכינתו מאתנו ל"ע וכמוש"כ בפסוק (דברים כ"ג ט"ו) "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריו", וזהו הזמן בקיץ להיזהר ולהזהיר מבגדי פריצות, וכן מפאות נכריות ארוכות או מסולסלות שנתפשט לאחרונה, שהם פריצות ממש.

הסתפקות במועט

והנה קודם שיצאו בני ישראל ממצרים שאלו כלי כסף וכלי זהב מהמצרים, ואמרו חז"ל (ברכות ט' ע"א) על הפסוק (שמות י"א ב') "דבר נא באזני העם" – "אין נא אלא לשון בקשה, לך ואמור להם לישראל, בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב שלא

יאמר אותו צדיק אברהם, ועבדום ועינו אותם קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם" ע"כ, ודברי חז"ל צריכים ביאור, דאטו מה שהקב"ה מקיים את הבטחתו זהו רק כדי שלא יאמר אברהם שלא קיים, והלא מאחר שהקב"ה הבטיח, וודאי יקיים את הבטחתו ומה צריך לטעם שלא יאמר אותו צדיק.

וביאורו בזה, דמה שהוצרך להבטחה לאברהם אבינו היינו רק כלפי מה שהמצרים רק השאילום ולא נתנו במתנה גמורה, שעל זה ביארו חז"ל שזהו מפני שלא יאמר אותו צדיק וכו', וביאור הדברים הוא שבאמת הקב"ה היה יכול לעשות שהמצרים יהיו מוכנים לתת להם במתנה גמורה ולא בהשאלה, אלא שגלוי וידוע לפני הקב"ה שאם יתנו להם מתנה גמורה, ויהיו עשירים גדולים בבת אחת, אז לא ידעו איך להשתמש בעשירות מופלגה כזאת, ויכלו לבזבז ולהפסיד מיד את כל הכסף, ולא יהיה בזה טובה עבורם כלל, ויותר טוב עבורם שיהיה בהשאלה, שאז מתחילה עוד יחשבו שאפשר שהמצרים עוד יקחו מהם חזרה את כל הכלי כסף וזהב, ולא יבזבזו אותם, ורק אח"כ לאחר שכבר היה בידם והסתגלו קצת למושגים של עשירות, אז יהיה הכסף שלהם לגמרי, וידעו איך להשתמש בו.

וזהו ביאור דברי חז"ל שאם היה נותן מתנה גמורה אז אע"פ שבאמת יש כאן קיום ההבטחה שהרי למעשה יצאו ברכוש גדול, אבל אברהם אבינו יוכל לטעון שאין בזה קיום לתכלית של ההבטחה, ודייקא אברהם אבינו שההבטחה של ואחר כן יצאו ברכוש גדול נאמר לו מהקב"ה בתורת מרגוע לנפשו שידע שהקב"ה ישלם להם אח"כ ברכוש גדול, הוא היה יכול לבוא בטענות שתורת "תשלום" לא נתקיים לבניו ברכוש זה, והן אמת שההבטחה כפשוטה נתקיימה, אבל אין בזה תורת תשלום שימצא בזה איזה תמורה לעבודה, שהרי למעשה לא הרוויחו בניו כלל מקיום ההבטחה, ולכן עשה הקב"ה לטובת ישראל שהמצרים יתנו להם רק בהשאלה, שאז הרוויחו ישראל מכל הצדדים,

שגם ידעו איך להשתמש בו כראוי ולא בזבזו את ממונם, ומאידך אף נשאר בידם אח"כ לעולמים כמתנה ולא כשאלה, וזהו רמז לנו לדורות להסתפק במועט ולא לרדוף אחרי עוד ועוד תאוות עולם הזה חלילה.

חובתינו בעת הזאת

ולמעשה חובותינו בעת הזאת היא שלא להתעסק בעניינים שאינם שייכים כלל, אלא עיקר המלחמה שלנו היום הוא בעמלק, ועל זה צריך להשקיע את כל הכוחות, ואם חס ושלום השכינה תסתלק מאיתנו, אז אנחנו נהיה מופקדים כאיילות השדה ח"ו – וזהו הסכנה המרכזית שיש היום.

ואם נלך בדרך הזאת, אז הקב"ה וודאי יעזור לנו, והבא ליטהר מסייעים אותו, ואז נזכה בקרוב לא רק ל"פעמי משיח", אלא לביאת משיח צדקינו ולגאולה שלמה במהרה בימינו בקרוב.